

IMAGINEA JUDEȚULUI DOLJ ÎNTR-O STATISTICĂ DIN 1851

PAUL-EMANOIL BARBU*

În urma Revoluției de la 1848, reprimată prin intervenția militară a celor trei mari imperii absolutiste și expansioniste ale vremii (țarist, otoman și habsburgic), Țările Române au revenit la situația anterioară, ajungând din nou sub dominație străină. În Țara Românească și Moldova, s-a reinstaurat regimul instituit prin Regulamentul organic în urmă cu aproape două decenii, pentru ca apoi, prin Convenția de la Balta-Liman, din 19 aprilie/1 mai 1849, care consfințea pe plan diplomatic internațional reprimarea revoluției din cele două Principate, acestea să revină sub suzeranitatea Turciei și protectoratul Rusiei, a căror ocupație militară în această parte a Europei a fost statuată. În Țara Românească, a fost instalat ca Domn Barbu Știrbei, iar în Moldova, Grigore Dimitrie Ghica. La rândul ei, Transilvania a revenit sub asolutismul habsburgic, această țară românească devenind o provincie care depindea, în mod nemijlocit, de împăratul de la Viena, fiind condusă de un guvernator. În pofida acestei stări de lucruri, Revoluția de la 1848 a avut urmări pozitive în istoria românilor, deoarece ideile ei programatice au rodit din plin în deceniile următoare, prin Unirea Principatelor Române în 1859, fondarea statului național român, obținerea independenței de stat a României în urma războiului din 1877/1878 și realizarea Marii Uniri din 1918, când provinciile românești aflate sub dominație străină – Transilvania, Banatul, Bucovina și Basarabia – au revenit la patria mamă, desăvârșindu-se astfel procesul constituirii statului național unitar român.

Înainte de a se retrage din cele două Principate Române, autoritățile militare de ocupație rusești i-au solicitat stăpânirii din Țara Românească și Moldova elaborarea unor documente statistice cuprinzătoare, în scopul cunoașterii resurselor umane, economice și strategice din aceste zone, pentru că scopul Rusiei era acela de a le anexa, la momentul oportun. În consecință, prin mai multe ordine circulare emise în lunile ianuarie, februarie, martie, aprilie și mai 1851, asupra cărora a mai revenit și ulterior, dată fiind presiunea Consulatului Rusiei de la București, Departamentul din Lăuntru al Țării Românești le-a solicitat ocârmuirilor

* Cercetător științific I, dr., e-mail: paulemanoilbarbu@yahoo.com.

de județe alcătuirea unei statistici în care să se includă informații și date referitoare la: numărul satelor, al locuitorilor și al locuințelor, economia locului (agricultura cu ramurile sale anexe, pescuitul, industria și comerțul), căile de transport și de comunicație terestre și pe apă („drumuri cu șosele”, drumuri de poștă, comerciale și altele), fenomenele climatice, starea vremii, anotimpurile anului, perioadele de însămânțare, de înmugurire și înflorire a pomilor fructiferi și de recoltare etc.¹ După primirea ordinelor amintite, Ocârmuirea județului Dolj s-a adresat, la rândul său, Poliției orașului Craiova și celor șapte subocârmuiri de plăși, pentru ca acestea să-i înainteze stuații cuprinzând datele și informațiile menționate.² Între 9 iunie și 3 august 1851, autoritățile subordonate au înaintat Ocârmuirii de Dolj documentele statistice respective.

Teritoriul Țării Românești, ca și cel al Moldovei, era împărțit în mai multe județe, care – la rândul lor – se alcătuiau din plăși și plaiuri sau numai din plăși, în funcție de forma lor de relief (zonă montană sau submontană și zonă de șes) în care erau situate. Doljul, ca și celelalte județe de câmpie, cuprindea mai multe plăși. Acesta și-a păstrat împărțirea administrativ-teritorială din perioada anterioară, fiind împărțit în șapte plăși: Ocolu, Amaradia, Balta, Câmpu, Dumbrava, Jiul de Jos și Jiul de Sus. Cea mai importantă localitate era atunci, ca și acum, orașul Craiova, reședința județului, cel mai însemnat centru administrativ, social-economic, militar și politic al Olteniei. În cele șapte plăși ființau 265 de sate.

I. Orașul Craiova³. Poliția orașului Craiova a elaborat cea mai sumară situație statistică, în comparație cu subocârmuirile de plăși, care vor oferi informații și date mai ample. Reședința județului Dolj, dar și cel mai important oraș din întreaga Oltenie și al doilea centru urban al Țării Românești, Cetatea Băniei avea o populație de 16.293 de locuitori (8.837 de sex masculin și 7.456 de sex feminin). Zilnic, se nașteau până la trei băieți și cinci fete și decedau în jur de cinci persoane. În același interval de timp, se înregistrau până la patru căsătorii. Orașul era împărțit în șase mahalale. Locuitorii aveau 3.259 de case, din care 42 din bârne. Trei clădiri aprțineau statului, fiind instituții publice.

Statistica nu dă informații, nici măcar sumare, relative la ocupațiile craiovenilor. Oricum, nu toți orășenii erau total rupti de agricultură, mai ales cei din cartierele periferice, deoarece nu se putuseră integra în alte activități cu specific urban. Materialul documentar în discuție nu menținează nici suprafețele cultivate, nici cantitățile de produse recoltate de locuitorii Craiovei, ci numai faptul că, pe lângă cereale, se mai obțineau „poame”, precum mere, prune și alte fructe.

¹ Arhivele Naționale Dolj, *Prefectura jud. Dolj*, dos. 68/1851, ff. 8, 9, 18, 19, 51, 53.

² *Ibidem*, f. 52.

³ *Ibidem*, ff. 101-106.

Orășenii dețineau 1.512 cai, 745 boi, 692 vaci, 127 oi și 735 porcine. Animalele erau duse la pășunat pe „locurile Maghiștrului (Sfatului orășenesc)”, situate în afara orașului.

Se menționează existența în Craiova a unui număr de 231 cârciumi și 14 hanuri, ceea ce denotă practicarea unor activități comerciale. Deși existau și alte obiective economice (prăvălii, brutării, tăbăcării, mori, boiangerii, olării, zalhanale etc.), acestea nu sunt înregistrate.

Sătenii din județul Dolj și din afara lui aduceau spre vânzare la Craiova, în incinta „oborului Târgului de Afară”, „feluri de obiecte și produse”. Suta de ocale de făină se vindea cu 30 lei, cea de mălai, cu 18 lei și cea de orz, cu 15 lei. De asemenea, vadra de vin se vindea cu 8 lei, cea de rachiu de prune, cu 11 lei și cea de rachiu de „bucate”, cu 10 lei.

Statistica amintește trei „*drumuri cu șosele*”. Unul dintre acestea era drumul Diiului (vechea denumire a Vidinului) care, pe teritoriul Craiovei, cuprindea porțiunea dintre „capul caldarâmului de piatră” și bariera acestei căi de transport rutier, având o lungime de circa 3.000 stj domnești și o lățime de aproximativ 5 stj. Ducea la Calafat, de unde se putea ajunge pe malul drept al Dunării, la Vidin. Fiind o cale terestră mai veche, în 1844, aflându-se sub administrarea Sfatului orășenesc, s-a refăcut, dându-i-se caracteristica de drum cu șosea. Se menținează apoi „drumul și șoseaua Bucureștilor”, care mergea spre capitala țării. Pe teritoriul Craiovei, începea de la fântâna Prisăcuța și se termina la bariera orașului, având următoarele dimensiuni aproximative: 400 stj lungime și 6 stj lățime. S-a „tocmit”, adică s-a refăcut, încadrându-se în categoria respectivă, în 1846. Cel de al treilea „drum cu șoseaua” ocupa porțiunea dintre ulița bisericii Sf. Ioan și poarta bisericii Oota, la Cazarmă. S-a amenajat cu această destinație în 1846. Avea o lungime de 600 stânjeni și o lățime de circa 6 stânjeni. Pentru circulația pe aceste drumuri nu se percepea niciun venit. Pe asemenea căi de transport, locuitorii circulau în mod gratuit pe tot cuprinsul județului, nu doar în orașul de reședință. Produceau venituri numai drumurile de poștă și cele comerciale. Situația era aceeași în toată țara.

Statistica menționează trei *drumuri de poștă* care plecau din Craiova și purtau numele localităților de destinație: al Cernețiului, al Caracalului și al Bucureștilor. Poșta Craiovei dispunea de un anumit efectiv de cai, al căror număr nu se precizează. Din informațiile oferite de unele subocârmuiri, aflăm că aici existau 12 cai de poștă. Aceste drumuri ocupau în aria orașului porțiunile cuprinse între poșta locală și barierele cu același nume. Un al patrulea drum de poștă, al Vâlcii, nu este pomenit.

Statistica amintește că *drumurile comerciale* care treceau prin Craiova făceau legătura cu orașul Caracal și schelele Bechet și Islaz, scăpând din vedere pe cele care asigurau legăturile cu județele de munte, Gorj și Vâlcea, cu schela Calafat și cu orașele Cerneți și Tr. Severin. Drumurile de poștă și cele comerciale îndeobște urmau traseul „drumurilor cu șosele”. Reparația și întreținerea tuturor drumurilor din

Craiova se realizau de către locuitori în contul celor șase zile „de prestație” legiuite, prevăzute în Regulamentul organic. În același mod se proceda și cu drumurile din celelalte localități doljene sau din celelalte județe ale țării. De aceea, când – pe parcursul expunerii – se vor face referiri la drumurile din cuprinsul plășilor județului Dolj, nu se va mai menționa acest lucru. Statistica alcătuită de Poliția Craiovei nu reține costul transportului de marfă. Acesta se regăsește în informațiile oferite de unii subocârmuitori de plăși, după cum se va observa pe măsura prezentării materialului arhivistic cercetat.

II. Plasa Ocolu⁴. În această plasă se înregistrau 35 de sate, cu 2.810 familii de țărani, însumând 12.040 de persoane, din care 6.119 de sex masculin și 5.921 de sex feminin. Decesele survineau din cauza unor boli, cele mai răspândite fiind „lingoarea, junghiu” și „durerea de inimă”. Nu lipseau nici „ciuma și holera”, dar acestea apăreau „rareori”. Populația plășii avea 2.826 de „case”, denumire sub care au fost înscrise toate locuințele, inclusiv bordeiele, dar nu se face distincție între aceste două categorii de clădiri decât la nivelul plășii, fără a se proceda în același chip și la fiecare localitate în parte. Astfel, proprietarii de moșii dețineau 21 case „de zid” (0,74%), iar sătenii, 1.976 case „de lemn” (69,92%) și 829 bordeie (29,33%). Satele aveau între 19 și 260 „case”, după cum se poate vedea în tabelul nr. 1.

Tabel 1

Statistica din 1851 cu satele din plasa Ocolu și numărul caselor existente

Denumirea satelor	Nr. de case	Denumirea satelor	Nr. de case	Denumirea satelor	Nr. de case
Albești	63	Gârlești de Sus	23	Pielești ⁵	152
Balta Verde	73	Ghindenii	176	Pârșani	33
Cârcea	176	Ghercești	104	Popoveni	42
Cernele ⁶	46	Ișalnița	260	Preaba	77
Cioroiși ⁷	40	Izvor ⁸	44	Romanești	28
Ciulnița	82	Lăcrița	67	Secui ⁹	211
Cornetu	116	Lânga	30	Șimnicu de Jos	19
Coșovenii de Sus	127	Mischii	109	Șimnicu de Sus	87

⁴ *Ibidem*, ff. 54-62.

⁵ În document: Pieleștile.

⁶ În documnt: Cernelele.

⁷ În document: Cioroiășu.

⁸ În document: Izvoru.

⁹ În document: Săcuiu.

Coșovenii de Jos	79	Mlecănești	54	Teasc ¹⁰	93
Coșovenii de Mijloc	61	Mofleni	28	Troaca	53
Florești	59	Motoci	57	Urechești	58
Gârlești de Jos	56	Nichitoaia	43	35 de sate	2.826 de case

Principala îndeletnicire a locuitorilor era agricultura cu ramurile sale anexe. Locurile cultivate cele mai îmbelșugate – „prin fireasca lor rodire” – erau cele îngrijite de săteni, pentru că le îmbunătățeau calitățile nutritive folosind bălegar, gunoi de grajd și în alt mod. Cei 2.810 agricultori însămânțau anual circa 8.318,5 ha de teren agricol. Această suprafață era depășită de terenurile ocupate de livezile de pruni și alți pomi fructiferi, de cele viticole și de fânețe, care însumau 10.556 ha („pământ cultivat cu livezi, pruni și vii, alți pomi”). Se cultivau cereale, plante alimentare și industriale.

La însămânțări, se foloseau în medie 13.408 ocale de porumb, 9.000 ocale de grâu, 3.000 ocale de orz, 2.000 ocale de secară, 10 ocale de mei, 20 ocale sămânță de tutun, 1.000 ocale de sămânță de cânepă și in, 600 ocale de fasole, 100 ocale de linte, 70 ocale de bob, 30 ocale de mazăre, 60 ocale sămânță de ceapă, 40 ocale de usturoi, 30 ocale sămânță de ardei, 15 ocale sămânță de ridichi, 7 ocale sămânță de sfeclă. Recolta medie anuală se ridica la 839.860 ocale de porumb, 860.483 ocale de grâu și secară, 26.250 ocale de orz, 63.000 ocale de mei, 15.000 ocale de cânepă, 500 ocale de in, 15.000 ocale de fasole, 15.000 ocale de bob, 2.400 ocale de linte, 20.000 ocale de ceapă, 600 ocale de usturoi, 300 ocale de tutun, 95.000 căpățâni de varză, 350 ocale de ardei, 16.000 ridichi și 18.000 sfecle. Un hectar rodea, într-un an îmbelșugat, până la 1.000 ocale de grâu; la fel și de porumb.

Prețul unei zile de muncă în agricultură, efectuate manual, era de 2,10 lei, iar al celei prestate cu carul cu doi boi, de 3,15 lei.

O parte din cereale era folosită de locuitori pentru însămânțări și consumul gospodăresc, iar cealaltă parte lua drumul comerțului, fiind cumpărată de „neguțătorii speculanți”, care o transportau la schelele Calafat, Bechet și Cetate, pentru a fi exportată. „Chiria” pentru transport la schelă era de 5-6 lei pentru 100 ocale de produse. Prețul mijlociu pentru 100 ocale de cereale, cumpărate pe loc, mergea până la 20 lei la grâu și până la 11-12 lei la porumb, pe când la schelă, acesta era mai ridicat, deoarece suta de ocale de grâu valora până la 23, 25 și 27 lei, iar cea de porumb, până la 16 și 17 lei. Inul și cânepa nu se vindeau, întrucât sătențele foloseau aceste plante textile la confecționarea îmbrăcămintei și a altor articole folosite de locuitori.

De asemenea, locuitorii beneficiau de numeroase produse „naturale” ale plășii: ciuperci diferite, mai ales mânătărci, dragavei, frunză de răchită, gogoși de

¹⁰ În document: Teascu.

tufă, alune, pere și mere sălbatice, măceșe, porumbe, asmățui, floare de soc, floare de tei, mușețel, macriș, sparanghel, hrean, păducel și aguridă sălbatică.

În caz de secetă sau alte calamități, locuitorii împrumutau porumb de la magaziiile de rezervă, în care se aflau depozitate: 20.813 banițe mari (o baniță avea 20 ocale) în 1848, 21.813 banițe mari în 1849 și 18.500 banițe mari în 1850. „La vreme de nerodie”, sătenii amestecau prorumbul „cu urzici, dovleți și altele”, scăpând astfel „de foame”.

Fânețele ocupau o întindere de 9.902 ha. Cele mai „îmbelșugate de iarbă” erau cele din apropierea apelor, adică din lunci. Cositul începea la 15 iunie și se încheia la 15 august. Un hectar rodea în medie până la 8 plaste de fân. După ce se asigura necesarul pentru hrana animalelor, prisosul de fân se vindea celor interesați, cu 9-10 lei plasta. În plasă nu se găseau păduri însemnate, ci doar 23 de braniști ale proprietarilor de moșii, având copaci tineri.

Existența locurilor de fânețe și pășunat permitea creșterea unor efective de animale: 697 cabaline (354 cai, 243 iepe cu mânji, 100 iepe sterpe), 60 bivoli, 4.975 bovine (3.003 boi, 1.972 vaci), 3.427 ovine (oi, berbeci, miei), 919 caprine (capre, țapi, iezi) și 339 porci, „cu mic cu mare”.

Cea mai mare cantitate de lână era de o calitate foarte bună. Se obțineau 7.944 ocale de lână nespălată. Venitul mediu provenit de la o oaie se cifra până la 50 de parale, alteori și mai mult, în funcție de timp. O parte din lână o foloseau sătenii pentru nevoile lor, iar cealaltă parte se vindea neguțătorilor lănari cu un preț care oscila în jurul a 70 de parale ocaua și chiar a 2 lei uneori.

Deși nu existau bălciuri și târguri în această plasă, comerțul de animale era totuși înlesnit de existența unor negustori, cumpărători de animale mari și mici, pe care le puneau la îngrășat în suhaturi și apoi le tăiau la zalhanale, în scopul vânzării produselor rezultate, îndeosebi peste graniță. Aceștia nu puteau fi decât oameni cu stare, fie proprietari și arendași de moșii, fie comercianți de profesie, și, mai rar, săteni de frunte, ce-și puteau permite să achiziționeze, în total, până la 600 boi, 800 vaci, 5.000 berbeci și capre, cheltuind în jur de 70.000 lei, o sumă destul de mare, care trebuie să le fi adus importante beneficii.

În legătură cu activitatea negustorească erau și cârciumile. Prin sate și de-a lungul drumurilor, erau amplasate 80 de astfel de unități comerciale.

Unii locuitori practicau, pe lângă ocupațiile agricole propriu-zise, apicultura și sericicultura. În plasă, funcționau două stupării, care dădeau în medie 240 ocale de miere și 40 ocale de ceară anual. Ocaua de ceară se vindea cu 2 lei. Prin creșterea viermilor de mătase, obțineau, anual, o medie de 8 ocale de gogoși, pe care le utilizau pentru nevoile proprii.

Acestor îndeletniciri li se adăgau altele. Astfel, în plasă funcționau 75 de unități industriale, care prelucrau cu precădere produse de origine vegetală și animală, dar și alt gen de materii prime, disponibile în mediul rural, după cum urmează:

– 12 mori (10 pe apă și 2 cu cai), care măcinau într-un an 8.500 de ocale, fiecare având câte un morar, care percepea a zecea parte din cerealele măcinate;

– 39 poverne, producând fiecare câte 50 de vedre de rachiu de comină pe sezon, având câte un lucrător; se vindea cu 10 lei vadra;

– 6 lânării, unde se spălau până la 40.000 ocale de lână pe an. Lucrau în lunile de vară, una având până la 50 de lucrători. O lânărie vindea lâna chiar în Austria, cu 6 lei ocaua;

– 4 zalhanale, având fiecare în medie câte 34 de lucrători și putând obține până la 20.000 ocale de carne în fiecare toamnă. Ocaua de carne se vindea cu 2 parale;

– 6 tăbăcării, care prelucrau anual până la 5.000 piei de capră. Perechea de piei se vindea cu 8, 9, 10 și 12 lei, în Craiova. Într-o tăbăcărie, munceau până la 35 de lucrători;

– 3 cărămidării, producând fiecare până la 200.000 cărămizi pe an. Mia de cărămizi se vindea cu 31,20 lei. Într-o cărămidărie, lucrau până la 25 de persoane;

– 5 țiglării, care produceau anual până la 50.000 țigle și olane și vindeau suta de bucăți cu 90 lei. În fiecare, munceau până la 15 lucrători.

Prin plasa Ocolu, treceau trei „*drumuri cu șosele*”, care ocupau anumite segmente pe teritoriul său: al Bucureștilor, cuprinzând porțiunea dintre Hanul Doctorului și bariera orașului Craiova, lung de 2.000 stânjeni și lat de 5 stânjeni; al Calafatului, în lungime de 1.500 stj și lățime de 5 stj și al Cernețiului, lung de 400 stj și lat de 5 stj. De asemenea, plasa era străbătută de cinci *drumuri de poștă*, toate pornind din Craiova și ajungând la București, Calafat, Caracal, Cerneți și Râmnicu Vâlcea. Pe drumul Bucureștilor, se afla poșta Căluui, învecinată cu satele Pârșani, Pielești și Nichitoaia. În zona limitrofă drumului Calafatului, se aflau satele Popoveni, Balta Verde și Preajba. Drumul Caracalului se învecina cu satele Cârcea și Coșovenii de Sus. În apropierea drumului Cernețiului, se găseau satele Ișalnița și Albești. Drumul Vâlceii trecea pe lângă satele Șimnicu de Jos, Mischii, Urechești și Motoci. De la o poștă la alta, se plătea pentru un cal de poștă câte 2 lei și 20 parale „pentru fiecare împovărare”.

Drumurile comerciale care străbăteau plasa aveau aceleași denumiri, fiindcă urmau același traseu, ajungând în aceleași localități. Pentru transportul a 100 ocale de marfă, se plăteau câte 8-9 lei până în Capitală, iar până la Calafat, Caracal și Râmnicu Vâlcea, câte 4 lei. Plasa era străbătută de râul Jiu, pe care erau amenajate trei poduri „umblătoare de lemn”, pe unde urma drumul de poștă și de comerț al Calafatului, a căror taxă de trecere se fixa de către stăpânie.

III. Plasa Câmpu¹¹. Aici erau recensate 6.577 familii țărănești, cu 32.094 persoane, din care 14.949 de sex bărbătesc și 17.145 de sex feminin. Deci, unei familii îi reveneau în medie aproape cinci persoane. Locuitorii aveau 6.197 „case”, răspândite în 29 de sate. Nu se precizează dacă toate erau case propriu-zise sau în

¹¹ Arhivele Naționale Dolj, *Prefectura jud. Dolj*, dos. 68/1851, ff. 63-68.

rândul acestora erau și bordeie; în mod sigur, au fost incluse și acestea în aceeași grupă de locuințe. Pe sate, situația se prezintă astfel:

Tabel 2

Satele din plasa Câmpu, cu numărul caselor existente

Denumirea satelor	Nr. familiilor	Nr. de case	Denumirea satelor	Nr. familiilor	Nr. de case
Calafat	370	451	Moreni	52	54
Caraula	214	202	Moțăței ¹²	377	310
Cetate ¹³	229	221	Orodel ¹⁴	234	211
Ciperceni	292	244	Piscu	72	67
Comani	81	65	Perișoru	102	100
Corlate ¹⁵	110	102	Plenița	443	520
Cornu	133	136	Poiana	1106	994
Desa	197	188	Poiana Pleniței	70	66
Dobridor ¹⁶	125	128	Risipiți	380	386
Fântâna Banului	156	118	Rudari	211	200
Galicea	347	326	Tunari	107	89
Galiciuica	124	120	Ulmu	116	120
Giubega	119	108	Valea Teiului	73	76
Hunia	228	198	Vârtop ¹⁷	235	161
Maglavit	274	236	29 de sate	6.577 de familii	6.197 de case

Cea mai mică localitate a plășii era satul Moreni, cu 52 familii și 54 case, iar cea mai mare, Poiana, cu 1.106 familii și 994 case.

Principala ocupație a locuitorilor o constituia agricultura. Anual, se însămânțau 19.879 ha, din care: 7.904,5 ha de grâu, 9.714 ha de porumb, 108,5 ha de mei, 879 ha de orz, 87 ha de ovăz, 268,5 ha de fasole, 100 ha de linte, 810 ha de cânepă și 7,5 ha in. Deși nu se precizează cantitățile recoltate, acestea se pot calcula, avându-se în vedere mediile la ha înregistrate în plasa Jiului de Sus. Astfel, ar rezulta,

¹² În document: Moțățai.

¹³ În document: Cetatea

¹⁴ În document: Orodelu.

¹⁵ În document: Corlatele.

¹⁶ În document: Dobridor.

¹⁷ În document: Vârtopu.

cu aproximație, următoarele producții medii totale: 7.904.500 ocale de grâu¹⁸, 13.599.600 ocale de porumb¹⁹, 173.600 ocale de mei²⁰ și 1.054.800 ocale de orz²¹.

Unii săteni se îndeleticeau și cu albinăritul. Alții erau de profesie neguțători.

În sate, ființau 45 magazine de rezervă, de la care locuitorii se împrumutau cu aproximativ 8.180 chile²² de porumb, la vreme de necesitate, adică în anii agricoli neroditori sau calamitați.

Fânețele și pășunile ofereau hrana necesară animalelor. Cele mai îmbelșugate trenuri cu „iarbă” aparțineau moșiilor Desa, Piscu, Ciuperчені, Moțăței, Galicea, Perișoru, Rudari, Caraula, Vârtop, Maglavit și Hunia. Locuitorii dețineau 7.426 cabaline, 8.858 bovine, 337 bubaline, 26 măgari, 25 câtari, 38.486 ovine, 1.048 caprine și 9.045 porci.

După acoperirea nevoilor familiale și gospodărești, lua drumul comerțului anumite cantități de produse rezultate din activitatea agricolă și din alte ocupații, pe primul loc aflându-se cereale: 28.460 ocale de grâu și secară (preț mediu, 90 lei chila de grâu), 37.824 chile de porumb (preț mediu, 52 lei chila), 1.732 chile de orz și ovăz (preț mediu, 45 lei chila), 831 chile de mei (preț mediu, 40 lei chila), cărora li se adaugă 75.152 ocale de lână (1,30 lei ocaua), 1.048 ocale păr de capră (1,5 lei ocaua), 500 ocale de miere, 16 ocale de ceară. Cantitățile din principalele produse agricole intrate în circuitul comercial ar reprezenta următoarele proporții din producția de cereale: 0,36% din cea de grâu, 0,28% din cea de porumb, 0,16% din cea de orz și 0,48% din cea de mei, ceea ce reprezintă cote foarte reduse.

Comerțul era facilitat de existența a 53 prăvălii, 58 cârciumi și 7 bălciuri (1 la Vârtop, 3 la Poiana și la Moțăței).

Despre „drumuri cu șosele” nu se face nicio mențiune. Se aminește doar faptul că prin plasă trecea *drumul de poștă* al Calafatului, care pleca din Craiova. La Calafat, ca și la Craiova, se aflau 16 cai de poștă. Acest drum trecea prin satul Comani, iar în vecinătatea lui se aflau satele Maglavit și Moțăței. Drumul de poștă ce lega Calafatul cu Turnu Severin trecea prin satele: Comani, Hunia, Fântâna Banului (unde se afla o poștă cu 12 cai), Cetate și Ulmu, iar în vecinătate, se aflau satele Moreni, Moțăței și Dobridor. Două *drumuri comerciale* străbăteau plasa, unul care lega Craiova cu Calafatul, altul care mergea de la Calafat la Turnu Severin. Drumuri comerciale care să treacă pe râuri nu existau, doar cel de pe fluviul Dunărea, pe care circulau „șăici, vapoare și luntri”.

¹⁸ Media: 1.000 ocale la ha.

¹⁹ Media: 1.400 ocale la ha.

²⁰ Media: 1.600 ocale la ha.

²¹ Media: 1.200 ocale la ha.

²² În document, chila se folosește ca unitate de măsură pentru greutate; o chilă avea 400 de ocale, iar ocaua, circa 1 kg și 250 grame (în continuare, se va folosi terminologia din document).

IV. Plasa Balta²³. În această plasă, se înregistrau 23.443 locuitori (11.909 de sex masculin și 11.534 de sex feminin). Anual se nășteau, în medie, 270 băieți și 200 fete, adică 470 copii. Mortalitatea era foarte ridicată, decedând anual în jur de 697 persoane (497 de sex masculin și 200 de sex feminin). Populația locuia în 4.644²⁴ „case”, așezate în 34 de sate. Nu se știe dacă toate erau case propriu-zise sau mai existau și bordeie printre ele, deoarece statistica în discuție nu precizează. Desigur, în rândul locuințelor se aflau și bordeie, dar acestea au fost încadrate tot în categoria caselor. Pe sate, situația se prezintă după cum se poate observa în tabelul nr. 3.

Tabel 3

Satele din plasa Balta, cu numărul caselor existente

Denumirea satelor	Nr. de case	Denumirea satelor	Nr. de case	Denumirea satelor	Nr. de case
Afumați	99	Ghidici ²⁵	100	Negoi ²⁶	117
Amzuleștii de Jos	36	Giurgița Cioromela	81	Plosca	93
Băilești	643	Giurgița Curmătura	100	Portărești	49
Bârca	372	Goicea Mare	140	Rast ²⁷	228
Bistreț ²⁸	208	Ionele ²⁹	32	Seaca ³⁰	47
Boureni ³¹	98	Întorsura	121	Segarcea ³²	331
Catane ³³	47	Lipovu Rumâni	94	Siliștea Crucii	153
Cârna	171	Lipovu Ungureni	86	Trochești	44
Cerăt ³⁴	145	Lipovu de Sus	33	Urzica Mare	70
Cioroiși ³⁵	76	Măceșu de Jos	202	Urzicuța	170
Covei ³⁶	78	Măceșu de Sus	77	34 de sate	4.644 de case
Gighera	127	Nedeia	176		

²³ Arhivele Naționale Dolj, *Prefectura jud. Dolj*, dos. 68/1851, ff. 69-75.

²⁴ În document: 4.623 de case, calcul eronat, fiind o diferență de 21 unități.

²⁵ În document: Ghidiciu.

²⁶ În document: Negoiu.

²⁷ În document: Rastu.

²⁸ În document: Bistrețu.

²⁹ În document: Ionelele.

³⁰ În document: Saca.

³¹ În document: Booreni.

³² În document: Șăgarcea.

³³ În document: Catanele.

³⁴ În document: Cerātu.

³⁵ În document: Cioroișu.

³⁶ În document: Coveiu.

Cel mai mic număr de locuințe, 32, se afla în Ionele, iar cel mai mare, de 643, în Băilești, satul cel mai populat al plășii Balta.

Principalele ocupații erau agricultura și pescuitul. Pământul muncit bine rodea „de mijloc”. Calitatea solului se îmbunătățea prin facerea de ogoare, adică arătura dublă. Anual, se însămânțau în jur de 25.361,5 ha de cereale. Subocârmuirea aprecia că se foloseau la însămânțat („câtățimea sămănăturilor”) 1.369.380 ocale de grâu, 174.800 ocale de porumb, 27.500 ocale de orz și 11.000 ocale de mei; se pare că la grâu, calculul este eronat. Producția medie anuală se ridica la 9.129.200 ocale de grâu, 10.925.000 ocale de porumb, 3.300.000 ocale de orz și 44.000 ocale de mei, ceea ce reprezintă o producție totală de 23.398.200 ocale de cereale, cu o medie de 922,6 ocale la ha. Ziua de lucru în agricultură se cifra la 2,10 lei cu mâinile și 10 lei cu plugul.

Surplusul de cereale rămas după asigurarea consumului se transporta la schele pentru export, până la Calafat, chiria medie pentru 100 ocale fiind de 2,20 lei, iar până la Bachet, de 2,10 lei. Suta de ocale de grâu se vindea cu aproximativ 8 sfanți, iar cea de porumb, cu 10 lei.

Tot pământul de aici avea „îmbelșugare de iarbă”. Cele 17.000 ha de fân rodeau în medie 85.000 care de măsură. Un asemenea car se vindea cu 22,20 lei. Fânul obținut de pe un ha de fâneță era evaluat la 62,40 lei.

Existența locurilor de fânețe și pășunt facilita creșterea animalelor. În gospodăriile locuitorilor, erau, la acea dată, 2.112 bovine, 4.838 cabaline, 9.251 ovine, 4.000 porcine.

În afară de cereale, în circuitul comercial mai intrau anumite efective de animale și cantități de lână. Comerțul era înlesnit de existența a trei bâlciuri, ținute la Băilești în zilele de 9 martie, 23 aprilie și 29 iunie, adică în zilele de sărbători religioase (Sfinții 40 de mucenici, Sf. Gheorghe și Sfinții Apostoli Petru și Pavel), pe proprietatea domnitorului Barbu Știrbei, precum și două bâlciuri organizate la Segarcea (la Jumătatea Păresimilor și la Înălțarea Domnului) pe proprietatea mănăstirii Jitianu.

Despre „drumuri cu șosele” nu se pomenește nimic. Se dau totuși informații despre *drumurile de poștă și cele comerciale*. Astfel, *drumul de poștă* ce lega Craiova cu Calafatul trecea prin această plasă, intrând pe la moșia mănăstirii Căluui, unde se afla „șosea de piatră și pământ”. Lăsând în partea nordică satul Fântânele (din plasa Dumbrava), străbătea un pod de scânduri de peste apa Deznățuiului. Drumul continua, având pe partea sudică satele Lipovu de Sus și Lipovu Ungureni și trecea apoi pârâul Bănăgui, pe un pod de lemn. După aceea, urma printre satele Târnăvița, aflat la nord și Întorsura, aflat la sud și, la pârâul Întorsurii, trecea pe un pod de lemn. După ce lăsa în urmă, spre sud, satul Siliștea Crucii, drumul mergea la poșta Cioroiu, având, spre nord, satele Cioroiși și Trochești. De la poșta Cioroiu, spre nord, se afla satul Trochești, iar

spre sud, satul Boureni. Trecea apoi prin satul Milești, ajungea la Măgura Bălăcencii, pe moșia Galiciuicăi și intra apoi în plasa Câmpului, pentru a ajunge, în final, la Calafat.

Plasa beneficia, de asemenea, de existența unor *drumuri comerciale*. Unul venea dinspre județele de munte și trecea prin Craiova, pentru a ajunge apoi la bălțile de pe marginea Dunării, pentru comerțul de pește. În această plasă, drumul începea între satele Segarcea, spre est și Lipovu Ungueni, spre vest. Mergea spre sud prin satele Cerātu și Portărești, lăsând spre est satele Giurgița Cioromela și Giurgița Curmătura. După ce străbătea satele Bârca și Goicea Mare, drumul ajungea la balta satului Cârna. Celălalt drum comercial urma marginea Dunării, legând schelele Calafat și Bechet. În plasa Balta, intra prin satul Ghidici, trecea prin satele Rast și Negoiu. După ce lăsa spre nord satul Catane, străbătea satele Bistreși Plosca, pe la vadul Desnățuiului. Lăsând apoi spre nord satul Goicea Mare, trecea prin satele Cârna și Măceșu de Jos, lăsând puțin în urmă, spre nord, Măceșu de Sus. Punctul final din această plasă al drumului era satul Gighera, după ce lăsa spre nord satul Nedeia.

V. Plasa Jiului de Sus³⁷. Aici, se recenzau 33 de sate, cu 18.772 locuitori (9.664 de sex masculin și 9.108 de sex feminin). Anual, aveau loc circa 50 de căsătorii și se nășteau, în medie, 340 de copii (228 băieți și 112 fete). În același timp, decedau în jur de 77 persoane, în special din cauza holerei, dacă se întâmpla să se producă, a „lingoarei, junghiurilor din răceli, frigurilor și vărsatului”. În toate satele, existau 4.534 de locuințe, din care 3.514 de case propriu-zise (77,50 %) și 1.020 de bordeie (22,50%). În fiecare sat, situația locuințelor se prezenta după cum se poate observa în Tabelul 4.

Cele mai puține locuințe se aflau în Meteu (40), iar cele mai multe, în Argetoaia (360), ceea ce presupune că primul era satul cu cel mai mic număr de locuitori, iar cel de al doilea, cu populația cea mai numeroasă din plasa Jiului de Sus.

³⁷ Arhivele Naționale Dolj, *Prefectura jud. Dolj*, dos. 68/1851, ff. 76-83.

Tabel 4

Satele din plasa Jiului de Sus, cu numărul caselor existente

Denumirea satelor	Nr. de case	Nr. de bordeie	Total locuințe	Denumirea satelor	Nr. de case	Nr. de bordeie	Total locuințe
Almaju Birnici ³⁸	81	52	133	Gura Motrului	234	22	256
Almaju Moșneni ³⁹	36	28	64 ⁴⁰	Meteu	28	12	40
Argetoaia	360	-	360	Mihăița	131	4	135
Braloștița	187	24	211	Poiana de Jos	45	24	69
Brădeștii de Sus	74	20	94	Poiana de Sus	96	5	101
Brădeștii de Jos	68	103	171	Potmelțu ⁴¹	53	27	80
Bulbuceni	100	3	103	Raznic ⁴²	136	11	147
Căpinteni	56	45	101	Răcari	125	52	177
Cernătești	157	53	210	Salcia	106	5	111
Cocorova	49	2	51	Scaești	154	65	219 ⁴³
Coțofenii de Sus	13	69	82	Șitoaia	37	20	57
Coțofenii de Mijloc	28	47	75	Tatomirești	177	15	192
Coțofenii de Jos	13	36	49	Țânțăreni	49	35	84
Coțofenii din Dos	107	69	176	Țiu ⁴⁴	78	8	86
Filiași	328	88	416	Valea lui Pătru	55	25	80
Florești	115	30	145	Valea Seacă	76	8	84
Frațoștița	162	13	175	33 de sate	3514 de case	1020 de bordeie	4534⁴⁵ de locuințe

Principala ocupație a locuitorilor era agricultura. De asemenea, unii erau boiangii, alții, „lemnari”, cârciumari, hangii etc. Se menționează existența a 16 hanuri, 54 cârciumi și 9 „prăvălii boiangerii”. Dintre locuitorii apti de muncă, 4.634 erau cultivatori. Cele mai roditoare locuri erau crivinile. Se practica alternanța culturilor, adică asolamentul anual, urmând grâu după porumb. Calitatea solului se ameliorea îndeosebi prin folosirea bălegarului și odihnirea locurilor

³⁸ În document: Almăju Birnici.

³⁹ În document: Almăju Moșneni.

⁴⁰ În document: 58, calcul eronat.

⁴¹ În document: Pozmelțu.

⁴² În document: Raznicu.

⁴³ În document: 239, calculul fiind eronat.

⁴⁴ În document: Țău.

⁴⁵ În document: 4548 locuințe, din care 3534 case și 1014 bordeie, calculul fiind eronat.

„stricate” timp de 5-6 ani, până se îmbunătățeau „de la sine”. Anual, se însămânțau în medie 5.930,5 ha, din care: 428 ha de grâu, 5.353,5 ha de porumb, 58 ha de orz, 14 ha de mei, 68,5 ha de cânepă și 8,5 ha de in. La un hectar, se însămânțau 140 ocale de grâu, 16 de porumb, 120 de orz, 8 de mei, 10 de cânepă și 12 de in. De pe aceeași suprafață, se realizau circa 1.000 ocale de grâu, 1.400 ocale de porumb, 1.200 de orz, 1.600 de mei. Prin urmare, anual s-ar fi realizat o producție totală medie de circa 428.000 ocale de grâu, 7.494.900 ocale de porumb, 144.000 ocale de orz și 12.800 ocale de mei. Prețul mediu al unei cantități de o sută ocale de porumb era de 10 lei, de grâu 20 lei, de orz 12 lei, 7 lei de mei, 20 lei de fasole, 7,20 lei de ceapă, 5 lei suta de căpățâni de usturoi, 6 lei de suta de căpățâni de varză și 2,20 lei suta de fire de praz. Cânepa și inul se transformau în fuior și nu se vindeau, fiind folosite în gospodăriile sătești pentru nevoile proprii. În circuitul comercial, pe lângă produsele solului, mai intrau porcinele, ovinele și caprinele. Transportul produselor până la târgul Craiovei, pentru vânzare, se plătea cu un preț de până la 1 leu pentru suta de ocale, pe distanța de două poște. Munca agricolă efectuată manual într-o zi se plătea cu 60 de parale. În anii neroditori, locuitorii se împrumutau de la magazinele de rezervă. Porumbul era depozitat în 99 unități de acest fel, în cantitate de 81.413,5 de ferdele.

Fânețele se întindeau pe 5.445 ha, fiind folosite nu doar pentru creșterea animalelor, ci și pentru vânzare. În medie, un ha de livadă producea 12 plaste de fân. Claia de fân se vindea cu până la 4 galbeni.

Datorită fânețelor și locurilor de pășunat, se creșteau 736 de cabaline (333 cai și 403 iepe), 7.393 de bovine (3.881 boi și 3.512 vaci), 6 bivoli, 14.427 de ovine, 3.811 de capre și 5.168 de porci. Calitatea lânii era „de mijloc”. Nutrețul necesar animalelor era oferit și de pădurile din zonă. Cele mai însemnate păduri erau la Filași, proprietatea lui Dimitrie Filișanu, și la Gura Motrului, proprietatea mănăstirii Motru.

În ceea ce privește „*drumurile cu șosele*”, statistica menționează „drumul mare” care ducea de la Caiova la satul Țânțăreni”, de unde se bifurca, o parte mergând spre Gorj, cealaltă parte spre Turnu Severin. Pe acest „drum” se aflau patru „șosele”, una de 1.136 stj., în hotarul satului Brădeștii de Sus, la punctul Valea Rea; alta de 1.010 stj., în hotarul Țânțărenilor, prin lunca Jiului; alta de 80 stj., tot în același hotar, peste râul Jiu și una de 120 stânjani, în hotarul satului Gura Motrului. „Cealaltă parte a drumului” a fost reparată „cu podușei și șosele mici pe la căpătaie”. „Întocmirea” acestor drumuri s-a executat astfel: cel de la Valea Rea în anul 1847, cel de la Țânțăreni în 1844, iar celelalte două, împreună cu „reparațiile” celui alt drum bifurcat, în 1849.

Prin această plasă trecea un important *drum de poștă*, care pleca de la Craiova spre Târgu Jiu și Turnu Severin. Până în satul Țânțăreni „era tot un drum”, iar de acolo se bifurca, unul mergând spre Târgu Jiu, altul spre Cerneți. Pe acest drum, în cuprinsul plășii se aflau două poște, una la Brădeștii de Jos și alta la

Țânțăreni, care aveau 36 de cai. Se țineau pe cheltuiala statului. Acest drum de poștă avea și rolul unui drum comercial, deoarece pe el se transportau mărfuri importate din Austria, prin Cerneți, la Craiova și se exportau produse autohtone în aceeași țară, precum: lână spălată, piei de animale mari și mici, seu și alte produse. De la Târgu Jiu spre Craiova, se transportau scânduri de brad, var și alte produse, spre a fi vândute la târgul de aici. Tot pe acest drum, își transportau unii locuitori produsele pe care le vindeau în târgul menționat. În stânga acestui drum de poștă și peste Jiu, statistica menționează patru sate: Mihăița, la o depărtare de $\frac{3}{4}$ de ceas, prin care trecea „și un drum mic de comerț”, având pod plutitor peste Jiu, cu patru podari, pe cheltuiala proprietarului moșiei; Potmelțu, Coțofenii din Dos și Scaești, fiecare la depărtare de un ceas. Pe lângă acestea, sunt amintite alte 10 sate situate în dreapta și stânga drumului: Șitoaia și Almăju Birnici, fiecare depărtare la un sfert de ceas; Almaju Moșneni, depărtare la 20 de minute; Coțofenii din Jos, Coțofenii de Mijloc și Coțofenii de Sus, la o distanță de 10 minute; Brădeștii de Jos, unde o parte din case erau pe ambele părți ale drumului, iar cealaltă parte, la o distanță de o jumătate de ceas; Brădeștii de Sus, cu o parte din case situate pe linia drumului și cealaltă parte, „în lături”, la 10 minute; Meteu, depărtare de un ceas și Tatomirești, cu o parte din case, la o distanță de 10 minute, iar altă parte, la o jumătate de ceas „și peste râul Jiu”. La cel din urmă sat, se afla pod plutitor peste Jiu, alături de drum „cu 10 minute”, care asigura comunicația satelor din jurul său.

VI. Plasa Amărăzii⁴⁶. Conform situației statistice alcătuită de subocârmuire, această plasă avea 42 de sate, cu 17.263 locuitori (9.233 de sex masculin și 8.030 de sex feminin), care aveau 4.218⁴⁷ de locuințe, numite „case”, din care 3495 erau case propriu-zise, de lemn și cărămidă (82,94%) și 719 bordeie (17,06%). Această distincție s-a făcut numai la nivelul plășii, nu și pentru fiecare sat în parte. Cifra rezultată din însumarea tuturor locuințelor este eronată, deoarece calculul pe care l-am făcut arată că existau 4.184 locuințe (diferența fiind de 30), repartizate pe sate, după cum se observă în tabelul 5.

Principala ocupație a locuitorilor era agricultura, dar practicau și alte îndeletniciri, precum negoțul și meseriile. În medie, se cultivau 5.172,5 ha de cereale, din care: 1.072,5 ha de grâu, 3.993 ha de porumb, 93,5 ha de ovăz și 13,5 ha mei. Aceștia li se adaugă 155 ha de cânepă.

⁴⁶ Arhivele Naționale Dolj, *Prefectura jud. Dolj*, dos. 68/1851, ff. 84-99.

⁴⁷ În document: 4.214 de case, calculul fiind eronat.

Tabel 5

Satele din plasa Amărăzii, cu numărul caselor existente

Denumirea satelor	Nr. de „case”	Denumirea satelor	Nr. de „case”	Denumirea satelor	Nr. de „case”
Adâncata de Sus	70	Golumbu	98	Pometeștii de Jos	45
Adâncatade Jos	73	Mălăeștii de Jos	74	Slăvuța	123
Amărăști	119	Mălăeștii de Sus	69	Soceni	59
Balota de Sus	43	Mierea Birnici	115	Socoteni	81
Balota de Jos	79	Mileștii de Sus	68	Spineni	99
Bodăiești	125	Mileștii de Jos	130	Stoina	110
Băloșani	91	Melinești	93	Tălpaș ⁴⁸	71
Bulzești	300	Muiereni	112	Toiaga	63
Căprenii de Jos	95	Murgași ⁴⁹	158	Valea Boului	110
Ciorari	62	Negoiești	268	Velești	92
Crușeț ⁵⁰	101	Odoleni	85	Ulmet	30
Fărcaș ⁵¹	89	Ohaba	79	Văluța	89
Gaia	129	Podeni	107	Vladimir ⁵²	39
Goiești	128	Păișani	107	Zăicoi ⁵³	140
				42 de sate	4.218 de case

De asemenea, o parte a terenului era destinată legumiculturii, fiind înregistrate 162 grădini de legume și 43 grădini de varză. La un ha însămânțat se foloseau 120 ocale de grâu, 60 ocale de porumb, 120 ocale de ovăz, 8 ocale de mei, și 160 ocale sămânță de cânepă. Din cinci ocale de sămânță, se recoltau dovleci, care dădeau 450 ocale de sămânță. Din 40 ocale de sămânță de ceapă, se obțineau 2.734 ocale de sămânță. Din șase ocale de usturoi, rezultau 630 ocale de sămânță. Din 20 dramuri de sămânță de praz, se obțineau 7 ocale de sămânță. Din 20 dramuri de sămânță de ridichi, se realizau trei ocale de sămânță. Din 14 dramuri sămânță de sfeclă, se realizau cinci ocale de sămânță. În urma secerișului, rezulta o medie de 349.201 snopi de grâu, orz, ovăz și mei. Se obțineau următoarele recolte medii anuale: 943.563 ocale de grâu, 3.509.540 ocale de porumb, 63.640 ocale de ovăz, 2.700 ocale de mei, 930 ocale de cânepă,

⁴⁸ În document: Tălpașu.

⁴⁹ În document: Murgașu.

⁵⁰ În document: Crușețu.

⁵¹ În document: Fărcașu.

⁵² În document: Vladimiru.

⁵³ În document: Zăicoiu.

47.000 căpățâni de varză, 24.230 ocale de legume obținute din grădini, 165.280 dovleci, 23.765 ocale de ceapă, 7.335 ocale de usturoi, 9.600 ocale de praz, 4.700 ocale de ridichi, 1.120 ocale de sfeclă, 342 ocale de ardei.

Prețurile medii ale produselor erau următoarele: 15 lei suta de ocale de gău, 10 lei, cea de porumb, 8 lei, cea de ovăz, 6 lei, cea de mei, 6 lei, vadra de vin, 11 lei, cea de rachiu, 75 lei, suta de ocale de prune uscate, 6 lei, suta de căpățâni de varză, 2 lei, suta de căpățâni de usturoi, 0,6 lei, ocaua de ceapă, 2,20 lei, suta de fire de praz, 2 lei, suta de ridichi, 5 lei, suta de sfeclă, 3 lei, suta de dovleci, 0,10 lei, șirul de ardei, 2 lei, ocaua de mănătărci.

Pășunile de pe lângă bălți, din suhaturi și alte locuri înlesneau creșterea animalelor. Șeptelul era alcătuit din 26.651 de animale, din care: 2.433 de boi, 294 de tauri, 2.894 de vaci (5.621 de bovine), 16 bivoli, 196 de iepe, 267 de cai (463 de cabaline), 10.460 de oi și 1.272 de berbeci (11.730 de ovine), 4.110 de capre și 397 de țapi (4.507 de caprine), 2.409 de porci și 1.903 de scroafe (4.312 de porcine).

Produsele intrate în circuitul comercial – „feluri de obiecte, lucruri și produse” – se vindeau prin sate, în județ și în afara lui, în orașul Craiova și la schele, de unde se exportau în țările vecine. În cuprinsul plășii, existau, de asemenea, 61 de cârciumi și 20 de hanuri.

Statistica menționează că nu existau aici „drumuri cu șosele”, ci numai „drumuri mici”, care megeau de la un sat la altul. Nu erau nici „drumuri de poștă”. În schimb, se amintesc câteva *drumuri comerciale*. Astfel, „drumul mare al Amărăzii”, care se întindea „din munte până în orașul Craiova”, intra, din plasa Gilortului din județul Gorj, în plasa Amărăzii prin satul Căprenii de Jos, pentru a ieși apoi de aici în satul Cornetu, din plasa doljeană Ocolu. Drumul trecea prin cinci sate: Căprenii de Jos, Ciorari, Stoina, Păișani și Negoiești, unde se afla și un pod de lemn „trecător în distanța aceluia drum”, peste râul Amaradiei.

La depărtare de până la un ceas de drum, pe latura din stânga, se aflau 14 sate: Băloșani, Toiaga, Ulmetu, Socoteni, Văluța, Mierea Birnici, Fărcaș, Amărăști, Spineni – unde se găsea și un pod de lemn peste un pârâu, Bou, format din ploi – Podeni, Muereni, Vladimiru, Goești și Mileștii de Jos. Pe partea dreaptă a drumului, sunt amintite zece sate: Crușețu, Valea Boului, Ohaba, Podăești, Odoleni, Melinești, Pometeștii de Jos, Adâncata de Sus, Adâncata de Jos, Mălăștii de Sus, Mălăeștii de Jos și Mileștii de Sus. Cel de al doilea drum, acela al Vâlcei, care pleca tot din munte și ajungea tot la Craiova, intra în plasa Amărăzii, dinspre nord, din plasa vâlceană a Oltețului de Jos, în satul Bulzești și ieșea în plasa doljeană Ocolu, în satul Motoci, după ce mai străbătea satul Murgași. La depărtare de până la un ceas de acest drum, pe partea dreaptă, se afla satul Gaia. Alte două sate se găseau tot pe aceeași parte, dar aparțineau plășii Oltețului din județul Romanați: Vulpeni și Băzgărâi. Se mai amintește, totodată, drumul Muierii, care pleca tot „din munte” și ajungea la Dunăre. Intra în această plasă doljeană din plasa Oltețului de Sus, județul Vâlcea, în hotarul satului Zeicoi și ieșea în plasa Ocolu, tot din Dolj, în hotarul satului Cornetu. La o

depărtare de până la un ceas de acest drum, se aflau 16 sate, pe latura din dreapta: Zeicoiu, Soceni, Tălpaș, Golumbu, Fărcaș, Amărăști, Spineni, Podeni, Negoiești, Muiereni, Vladimir, Goești, Mileștii de Sus, Mileștii de Jos, Mălăeștii de Sus și Mălăeștii de Jos, iar pe partea din stânga, cinci sate: Veleşti, Balota de Sus, Balota de Jos, Gaia și Murgășul. Un alt drum comercial pleca de la Olteț, pe Plosca, și da în „drumul mare al Amărăzii”, intrând în această plasă din plasa Oltețului de Sus din județul Vâlcea, în satul Zăicoi, după care străbătea satele Soceni, Tălpaș, Fărcaș, Amărăști, Văluța și Mierea Birnici, pentru a reintra în „drumul cel mare” menționat.

VII. Plasa Dumbrava⁵⁴. Aici, se erau recensate 51 de sate, cu 22.874 de locuitori (111.922 de sex masculin și 10.952 de sex feminin). Calculată pe perioada 1841-1850, media anuală a căsătoriilor era de 199. Anual, se nășteau în medie 591 copii (329 băieți și 262 fete) și decedau 525 persoane (286 de sex masculin și 239 de sex feminin). Cele mai răspândite boli erau „lingoarea, junghiu, durerea de inimă” și „rareori holera”.

În cele 51 de sate ale plășii, existau 5.783 locuitori „țărani”, capi de familie, cu 5.755 locuințe, din care 753 case de zid, 3.251 de lemn și 3.251 bordeie, repartizate astfel:

Tabel 6

Satele din plasa Dumbrava, cu numărul caselor existente

Denumirea satelor	Nr. de locuințe	Denumirea satelor	Nr. de locuințe	Denumirea satelor	Nr. de locuințe
Başcov ⁵⁵	48	Gogoșița	90	Răchita	121
Beloț ⁵⁶	88	Gubaucea	61	Sălcuța	153
Brabova de Jos	99	Lazu	56	Sârscă	85
Brabova de Sus	88	Leamna	75	Scafetești	66
Breasta	216	Livezile de Jos	157	Seaca	240
Bucovăț ⁵⁷	155	Livezile de Sus	91	Solomonești	148
Bucovicior ⁵⁸	84	Mărăcinele	45	Sopot ⁵⁹	142
Calopăr	85	Mosna	141	Târnăvița	68

⁵⁴ Arhivele Naționale Dolj, *Prefectura jud. Dolj*, dos. 68/1851, ff. 92-100.

⁵⁵ În document: Başcovu.

⁵⁶ În document: Beloțu.

⁵⁷ În document: Bucovăț.

⁵⁸ În document: Bucovicioru.

⁵⁹ În document: Sopotu.

Carpen ⁶⁰	206	Obedin ⁶¹	97	Terpezița ⁶²	129
Căciulatu	116	Palilula	74	Tencănău	104
Călugărei	192	Panaghia	78	Urdinița	67
Ciutura	167	Pietroaia	73	Vârâți	46
Dâlga	82	Pleșoiu de Jos	213	Vârvor ⁶³	370
Fântânele ⁶⁴	47	Pleșoiu de Sus	28	Vela	154
Gabru	45	Plopșor ⁶⁵	58	Verbița	98
Glodu	107	Podari	113	Verbicioara	60
Geblești	72	Predești	184	Gogoșu	173
				51 de sate	5.755 de locuințe

Cele mai puține locuințe, în număr de 28, se găseau în Pleșoiu de Sus, fiind cel mai mic sat, iar cele mai multe, în număr de 370, în Vârvor, localitatea cea mai populată a plășii. Nu existau case ale proprietarilor.

Toți sătenii, în principal, se îndeletniceau cu agricultura, „fiind lăcuitori țărani”. Unii dintre ei practicau mai practicau meșteșugurile, fiind dulgheri, cojocari, croitori, zidari, cărămidari etc.

Cele mai roditoare locuri erau crivinele. Solul își îmbunătățește calitatea prin folosirea gunoierului și a bălegarului de grajd. Anual, se însămânțau până la 27.915 ha cu cereale, plante alimentare și industriale. În medie, se obțineau anual următoarele producții: 11.890.500 ocale de porumb, 4.453.060 ocale de grâu, 168.235 ocale de orz, 35.000 ocale de secară, 15.000 ocale de mei, 30.000 ocale de cânepă, 1.000 ocale de in, 500 ocale de tutun, 26.000 ocale de fasole, 2.000 ocale de bob, 4.500 ocale de linte, 2.000 ocale de mazăre, 35.000 ocale de ceapă și usturoi, 160.000 căpățâni de varză, 450 ocale de ardei, 30.000 ridichi și 25.000 sfeclă. Un ha de grâu rodea până la 1.200 ocale. Un ha de in sau cânepă producea o medie anuală de 50 ocale. Ziua de muncă prestată manual se plătea cu 2-2,20 lei, iar cea efectuată cu carul cu doi boi, cu 3-3,15 lei.

Surplusul de cereale rămas după asigurarea consumului familial și gospodăresc se vindea pe piața internă și externă, exportul fiind facilitat de schela Calafat, până unde se plătea o chirie pentru transport de 3-4 lei la suta de ocale. Pe loc, suta de ocale de grâu se vindea cu 18 lei și cea de porumb – cu 10-11 lei, iar la schelă, cea de grâu – cu 22-24-25 lei și cea de porumb – cu 15-16 lei. Inul și cânepa se folseau în industria casnică țărănească. Dacă prisosea, se vindeau în Craiova, cu până la un sfanț ocaua de cânepă și cu până la 3 lei ocaua de in. Transportul în Cetatea

⁶⁰ În document: Carpenu.

⁶¹ În document: Obedinu.

⁶² În document: Târpezița.

⁶³ În document: Vârvoru.

⁶⁴ În document: Fântânelele.

⁶⁵ În document: Plopșoru.

Băniei costa 2 lei pentru suta de ocale. „Aici niciun punct de comerț nu este, ori târguri și bâlciuri” sau prăvălii.

La vreme de „neajungere”, și aici, locuitorii se împrumutau de la magaziile de rezervă cu porumb, pe care îl amestecau „cu urzici, doveți, cartofi și altele”, scăpând astfel „de foamete”.

Cele mai productive fânețe se aflau în crivine și pe văile din apropierea apelor. În total, livezile de fân însumau 10.773,5 ha, rodind până la 10 plaste de fân la hectar. După asigurarea hranei animalelor, surplusul se vindea cu 8-9 lei plasta. Locuitorii aveau 436 cai, 368 iepe cu mânji, 585 iepe sterpe (1389 cabaline), 3542 boi, 5312 vaci (8854 bovine), 64 bivoli, 2 catări, 27.644 ovine, 4460 caprine și 6777 porci. În cea mai mare parte, lâna era de „bună” calitate. Se obțineau până la 34.353 ocale de lână nespălată. Venitul anual produs de o oaie se cifra la 1 leu. Ocaua de lână se vindea pe loc cu 60-70 parale și cu 2 lei. Cea mai mare cantitate se vindea negustorilor lânari, iar restul se folosea în gospodăriile sătești. În localitățile plășii, existau neguțători de porci, proveniți din rândul proprietarilor de moșii, dar și al țăranilor mai înstăriți, care, an de an, cumpărau și puneau la îngrășat până la 2.000 de capete, obținând un venit de 100.000 lei, adică de 50 lei de cap de animal, ceea ce se pare a fi un calcul cam exagerat.

Pădurile ocupau 18.000 ha. Cele mai însemnate erau: Breasta, a marelui logofăt D. Haralamb; Bucovicioru, a „maioresei” Sevastița Rascovschi; Livezile, a fraților Barbu și Nicolae Caragic; Predești, a agăi Ioan Vlădăianu; Seaca, a mănăstirii Dintr-un-Lemn și Vebicioara, a mănăstirii Sadovei. La Breasta, lemnele de foc se vindeau astfel: carul cu doi boi, cu 1 sfaț și jumătate, carul cu patru boi, cu 2 sfați, pe când cheresteaua „lucrată” se vindea mai scump: carul cu doi boi, cu 3 sfați, cel cu patru boi, cu 5 sfați. La Predești, aceste prețuri erau asemănătoare: carul de lemne cu doi boi, 1 sfaț, cel cu patru boi, 1 sfaț și jumătate; carul de cherestea, cu 3 și 4 sfați, în funcție de cantitate. Materialul lemnos din celelalte păduri se prelucra de către meșterii locali, pentru diferite utilități, printre care se menționează doagele pentru butoaie. După ce se da zeciula proprietarilor, restul se vindea prin satele învecinate și în Craiova.

Unii locuitori practicau și alte ocupații, precum albinăritul și creșterea viermilor de mătase. Sunt amintite 14 stupării, care produceau anual 2.830 ocale de miere și 240 ocale de ceară. Ocaua de miere se vindea cu 60-70 de parale, iar cea de ceară, cu 14-15 lei. Media anuală a gogoșilor de mătase obținută de săteni era de 14 ocale. Ceea ce realizau nu se vindea, se folosea în gospodărie, pentru nevoile proprii.

Pe alți locuitori îi aflăm în activitatea industrială. Se înregistrau următoarele unități în domeniu:

– 58 mori pe apă și 19 cu cai, unde se măcinau până la 298.000 ocale de cereale, din care se dădea zeciuiala;

– două lânării, care spălau până a 75.000 ocale de lână pe an, lucrând numai vara și având fiecare câte 50 lucrători. Negustorii vindeau lâna în Austria, cu 8-9 lei ocaua;

– două olării, care produceau anual până la 40.000 de vase ceramice: oale, străchini, ulcioare. Acestea se vindeau prin sate, cu 3-4-5 parale bucata;

– opt boiangerii, în care se vopseau până 3.900 ocale de lână și de brâie anual;

– opt tăbăcării mici, unde se tăbăceau, anual, până la 3.000 piei de oaie și capră, lucrând fiecare cu câte trei oameni. O pereche de piei se vindea în Craiova cu până la 7-8-9 lei.

Prin plasa Dumbrava, trecea un „*drum cu șosea*”, care era și „*drum de poștă*”, acela al Calafatului, făcând legătura dintre orașul Craiova și schela Calafat. Pe teritoriul său, drumul trecea peste apa Jiului, pe un „pod umblător”, după care intra în satul Podari, unde se afla o stație de poștă numită Prodila, cu 16 cai în permanență, singura din plasa Dumbrava.

Din această parte a județului Dolj, drumul ajungea în plasa Balta, de unde continua până la destinație. Pe latura estică a drumului din plasa Dumbrava, la depărtare până la un ceas de poșta Prodila, se situau satele Livezile de Sus și Livezile de Jos. Între poșta Prodila și cea de a Radovanu din plasa Balta, se afla satul Panaghia, iar „pe lături, despre apus”, satele Palilula, Vârvor și Fântânele. Transportul era asigurat prin *contracciu* (contractant), angajat de către stăpânire. Pe drumul de poștă, se plătea „de la o distanție până la alta”, adică între două stații, câte 2 lei și 20 de parale de orice greutate.

Plasa Dumbrava era străbătută, de asemenea, de câteva *drumuri comerciale*. Primul, și cel mai important, pleca din Craiova și ajungea la Turnu Severin, fiind numit „vechiul drum al poștii”. În această plasă, lungimea lui era de două poște. Pentru mărfurile încărcate la Craiova pentru a fi transportate la Turnu Severin și Rușava (Orșova) și pentru cele care plecau de acolo spre reședința județului Dolj, se plătea o chirie de 7-8 lei pentru suta de ocale. Trecerea peste Jiu se făcea pe pod fix, pe la satul Obedin. Până la ieșirea din plasă, drumul Calafatului trecea prin satele Obedinu, Sopot și Gogoșu. Pe latura sa de sud, la depărtare de până la un ceas, se aflau satele: Breasta, Predești, Sârșca, Beloț, Pietroaia, Bașcov, Urdinița și Gogoșița.

Al doilea drum de comerț era acela al Brestei, care pleca din Craiova și mergea până la Izvoarele, pe marginea Dunării. Lungimea sa în plasa Dumbrava era de două poște. Între Craiova și Izvoarele, se plătea o chirie de 8-9 lei pentru 100 de ocale de marfă. Drumul trecea prin Breasta și Carpen. Intra în primul sat, peste Jiu, pe un pod de lemn fix. Pe latura sa nordică, se aflau satele Solomonești, Pleșoiu de Jos, Pleșoiu de Sus, Răchita și Seaca, iar pe partea sudică, satele Lazu, Târnăița, Căciulatu, Mosna și Geblești.

Cel de-al treilea drum comercial pleca tot din Craiova, trecea Jiul peste un pod de lemn fix și intra în satul Bucovăț, unde se bifurca, de aici având două căi de comunicație terestre: drumul Perișorului, care mergea spre Calafat și drumul

Sălcuții, care ajungea la Cetate. Drumul Perișorului trecea prin Bucovăț, Vârvor, Mărăcinele și Ciutura.

La depărtare de până la un ceas, pe latura sa estică, era așezat satul Târnăvița, iar pe cea vestică, satele Gabru și Tencănu. Drumul Sălcuții trecea prin satele Leamna, Târnăvița și Sălcuța. La depărtare de până la un ceas, pe partea sa vestică, se aflau satele Vela și Plopșoru. În plasă, lungimea sa era de o poștă și jumătate. Chiria transportului de marfă între Craiova și Calafat sau Cetate oscila între 4 și 4 lei și 20 parale.

VIII. Plasa Jiului de Jos⁶⁶. Aici, erau recensate 41 sate, cu 20.443 locuitori (12.000 de sex masculin și 8443 de sex feminin) care dețineau 4224 case. Nu se știe dacă între acestea se aflau și bordeie, deoarece nu se face nicio mențiune în acest sens. Casele erau repartizate pe fiecare localitate în felul următor:

Tabel 7

Satele din plasa Jiului de Jos, cu numărul caselor existente

Denumirea satelor	Nr. de case	Denumirea satelor	Nr. de case	Denumirea satelor	Nr. de case
Adunați	57	Giormanele	61	Orășani	124
Bârza	91	Georocel ⁶⁷	51	Ostroveni	109
Bechet ⁶⁸	120	Giorocu Mare	94	Padea	123
Belcinu	61	Gorogleda	53	Piscu	64
Brabeți	83	Grecești	168	Puțuri ⁶⁹	88
Bratovoiești	108	Grindeni	73	Raeți	60
Căciulătești	74	Horezu Poenari	69	Rojiștea de Jos	49
Călărași	197	Locusteni de Jos ⁷⁰	168	Rojiștea de Sus	58
Comoșteni	98	Locusteni de Sus	85	Sadova	323
Damian	133	Lișteava	80	Tâmburești	50
Dobrești	102	Marotinu de Sus	93	Țugurești	68
Drănic ⁷¹	86	Mârșani	345	Valea Stanciului	104
Foișor ⁷²	63	Murta	47	Zăvalu	126
Gângiova	169	Nițoiești	49	41 de sate	4224 case

⁶⁶ Arhivele Naționale Dolj, *Prefectura jud. Dolj*, dos. 68/1851, ff. 108-114.

⁶⁷ În document: Giorocelu.

⁶⁸ În document: Bechetu.

⁶⁹ În document: Puțurile.

⁷⁰ În document: Lăcusteni de Jos și de Sus.

⁷¹ În document: Drănicu.

⁷² În document: Foișoru.

Locuitorii erau agicultori, deoarece – după cum se spune în documentele studiate – se ocupau cu „plugăria”. Într-un an, însămânțau, în medie, 8.404,5 ha de grâu, 10.219 ha de porumb, 109 ha de mei, 884 ha de orz, 92,5 ha de ovăz, 319 ha de fasole, 150 ha de linte, 8 ha de in și 862,5 ha de cânepă. Plasa avea pășuni și fânețe bogate, pentru că „tot pământul se află cu îmbelșugare de iarbă”. Se puteau cosi, anual, 12.000 ha, îndeobște până la 1 iulie. Recolta medie anuală era de 75.000 care de măsură. Un car de măsură se vindea cu un preț mediu de 22 lei și 20 parale. Beneficiul unui hectar de livadă era de 62 de lei și 40 de parale. Locuitorii creșteau 2.212 cornute mari, adică bovine și probabil bubaline, 3846 de cai, 8.250 de oi și 3.000 de porci. Se manifesta un „slab” interes pentru ameliorarea raselor. După asigurarea consumului familial, sătenii își vindeau produsele care prisoseau. În circuitul comercial intrau produse agricole vegetale, animale și lână. Negoțul era facilitat de funcționarea a două bâlciuri, la Breasta de Jos și Breasta de Sus, pe moșia lui N. Păianu și, respectiv, a serdarului Ioan Ralea. Exportul se făcea prin schela Bechet. Chila de grâu se vindea cu 90 lei; chila de porumb, cu 52 lei; chila de orz și ovăz, cu 45 lei și chila de mei, cu 40 lei. Inul și cânepa nu se exportau, întrucât se transformau în fuior și se folosea în familiile rurale pentru nevoile proprii. Mătasea obținută prin practicarea sericiculturii tot pentru aceste nevoi era utilizată.

Prin această plasă treceau două *drumuri comerciale*. Primul venea din orașul Craiova și din alte județe și ducea la schela Bechet „pentru comerț de produse și pescărit”. Străbătea satele Rojiștea, Tâmburești, Murta, Dobrești, Raeți, Sadova, Piscu și Lișteava, după care ajungea la Bechet. Celălalt drum comercial făcea legătura tot între Craiova și Bechet, dar trecea prin alte sate ale plășii Jiului de Jos: Marotinu, Mârșani, Locustenii de Sus, Brabeți și Damian, pentru a ajunge în locul amintit. În ceea ce privește comunicațiile pe apă, sunt menționate podurile plutitoare de peste Jiu, de la Gângiova, Comoșteni, Negoiești, Padea și Belcinu. Pe fiecare pod, încăpeau câte două trăsură și 10-15 oameni. Transportul era asigurat de patru persoane „de la o stanție la alta”.

În concluzie, în baza acestei statistici, se poate susține că județul Dolj avea o populație de 163.172 de locuitori, din care 146.879 – în mediul rural, într-un număr de 265 de sate, iar 16.293 locuitori, în orașul Craiova. Numărul total al locuințelor se cifra la 35.657, din care 32.398 – în lumea satelor, iar 3.259 – în reședința județului. Însă nu toate locuințele erau case propriu-zise, deoarece circa o treime din cele aflate la sate erau, practic, bordeie, adică locuințe semiîngropate, la care numai ferestrele se aflau la suprafața solului.

Pentru a lucra pământul, întreținerea casei și negoț, locuitorii creșteau anumite efective de animale. În gospodăriile lor, existau 20.807 cabaline, 41.062 bovine, 483 bubaline, 114.338 ovine, 14.745 caprine și 33.307 porcine. Solul era propice producției agricole vegetale, dar recoltele erau supuse în anumiți ani capriciilor climatice. Oricum, Doljul, județ de câmpie, furniza pieței însemnate cantități de cereale, cu precădere. Pe lângă agricultură, aceștia mai practicau

apicultura și sericicultura, diferite meserii și comerțul. Surplusul de mărfuri agricole vegetale și animale și cel de alte produse ieșite din micile întreprinderi industriale și ateliere se desfășeau în prăvălii, bâlciuri, târguri, mai ales la cel din Craiova și la schelele dunărene, în Dolj, aflându-se trei: Bechetul, Calafatul și Cetate, cea din urmă de o mai mică însemnătate. Circulația mărfurilor era facilitată și de existența unor importante drumuri comerciale și de poștă, care legau Doljul de capitala țării, de schelele dunărene și de celelalte județe ale Olteniei.

THE IMAGE OF DOLJ COUNTY IN A STATISTICAL DOCUMENT FROM 1851

(Abstract)

In this study, the author evidences a statistical document from 1851 that refers to Dolj County. This document contains demographic, economic, social and climatic information and data. Dolj County had a population of 163,171 dwellers, from which 16,293 in Craiova, its residence town, and 146,179 dwellers in the 265 villages that existed at that time. The population owned 32,398 dwellings, from which the vast majority was represented by houses, and approximately a third was made of huts. The dwellers were practicing agriculture, different professions and trade. In order to be able to farm the land, to keep the house and practice trade, they were breeding animals. In their households, there were 20,807 horses, 41,062 cattle, 483 buffaloes, 114,338 sheep, 14,745 goats and 33,307 pigs. The surplus of agricultural products, along with other type ones, were sold in fairs and markets, as well as in the ports from Bechet and Calafat. The trade was facilitated by several commercial and post roads that used to connect Dolj County with the other counties of the province of Oltenia and Bucharest, the capital of the country. The same document also makes references on the climate of the area, mentioning the propitious periods to sow and harvest the crops.

Keywords: Dolj County, Statistic from 1851, settlements, demography, economy.